

Eesti Kunstiakadeemia
Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

Krista Ruus

KERNU MÕIS 27.08.2012 – 01.05.2014

Harjumaa, Kernu vald Kohatu küla

Kernu mõis

Ehitismälestis reg. Nr. 2787

Ehitismälestis reg. Nr. 2788

2013/2014 õ-a Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituskursuse

Lõputöö

Tallinn 2014

SISUKORD

1.Sissejuhatus	4
2.Sündmused ajateljel	5
2.1.Avalik enampakkumine	5
2.2.Eelleping ja ostu-müügileping	5
2.3.Konkurs Kernu mõisa restaureerimisprojekti koostamiseks	5
2.4.Projektid	7
2.4.1.Kernu mõisakompleksi restaureerimiskonseptsioon	7
2.4.2.Muinsuskaitse eritingimused peahoone reataureerimiseks	7
2.4.3.Kernu mõisa peahoone eskiisprojekt	8
2.4.4.Kontorihoone põhiprojekt	8
2.4.5.Linumaja põhiprojekt ja lammutusprojekt	9
2.4.6.Geodeetilised mõõdistustööd	9
2.4.7.Viimistluskihtide uuringu aruanne	9
2.4.8.Korterelamu nr.7 osaline lammutusprojekt	9
2.4.9.Kernu mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused	9
2.4.10 Kernu mõisa pargi puittaimestiku haljastuslik hinnang , sanitaar ja hooldusraiate plaan	10
2,4,11.Majutushoone ümberehitus arhitektuurne eelprojekt	10
2.4.12.Majutushoone ümberehituse veevarustus ja kanalisatsiooni põhiprojekt	10
2.4.13.Täiendavate uuringute tegevuskava	10
2.4.14 Täiendavate uuringute tegevuskava aruanne	10
2.4.15.Kernu mõisa peahoone veevarustuse ja kanalisatsiooni välisvõrgud	11
2.4.16.Kernu mõisa pargi taastamise põhiprojekt	11

2.4.17.Detailplaneeringu algatamise eskiisprojekt	11
2.4.18.Fassaadi põhiprojekt	12
3.Täiendavte uuringute aruanne	13
3.1. Sissejuhatus	13
3.2. Anfilaadsüsteemi avamine, vineeri eemaldamine tiibustelt	14
3.3. Trepihalli puidust seinapaneelide ja silikaattellisest voodri eemaldamine	15
3.4. Endiste vannitubade seinte ja kahhelplaatpõrandate osaline eemaldamine	16
3.5. Ripplagede eemaldamine	18
3.6. Keldriruumide vertikaallaudise eemaldamine, hiljuti paigaldatud põrandaplaatide eemaldamine	19
3.7. Otsahoone kipsplaatide, ripplagede, vaipkatete eemaldamine	21
3.8. Vaipkatete ja rullmaterjali eemaldamine põrandatelt ja seintelt	23
3.9. Maalingute täiendav uurimine	23
3.10. Kokkuvõte	24
4.Kernu mõis ja C.L.Engel	25
5.Kokkuvõtteks	29
6.Kasutatud kirjandus ja allikad	30
7.Lisad	
LISA 1. Asendiplaan	

1.SISSEJUHATUS

Kui nüüd lubada endale Juhan Maiste viimatiilmunud raamatus „101 Eesti mõisa“ kasutatud poeetilist väljendusviisi, siis ....

Olen kogu oma lapsepõlve veetnud Kernu mõisa vahetus läheduses (meie suguvõsa Saunja talu asub Mõnuste külas, 4 km Kernu mõisast. Talu kinnistul asub osa paekivikarjäärast, kust on pärit mõisa ehitusel kasutatud paas.), kuid meie esimene tutvus toimus alles augustis 2012 kui AS Hoolekandeteenused pani mõisa teistkordselt kinnisel enampakkumisel müüki.

Läksin mõisa vaatama. Pean tunnistama, et meie armastus ei lahvatanud leegiga kohe esimesel kohtumisel. Mõisa seisukord hirmutas ja lahkusin otsusega, esineda partnerile soovitusel mõisa ostukonkursil mitte osaleda. Aga süda jäi kripeldama, pidasin nädala sisemist võitlust ja palusin uut kohtumist.

Ja siis hakkaski meie lugu peale, armusin.

Kõik järgnev on püüd meeldida ja vastuarmastust teenida.

Kuna see armastus on nüüdseks kestnud pea 2 aastat, siis olen käesolevas lõputöös püüdnud ajateljele panna lühivormis kõik olulised uurimis- ja projekteerimstööd,

Käesolevaks hetkeks oleme jõudmas nende töödega lõppetappi, loodame suvel alustada ehitustöödega.

Iseseisva uurimstööna esitan töö 3 osas „Täiendavate uuringute “ aruande, kuna antud hetkeks olid Kernu mõisa muinsuskaitse eritingimused arhitekt Elo Sova poolt juba teostatud ja ma ei oleks neid kuidagi paremini või kunstlikult teisiti teha suutnud.

2.SÜNDMUSED AJATELJEL

2.1..Avalik enampakkumine

Delfi 27.08.2012

Riigile kuuluv aktsiaselts Hoolekandeteenused pani enampakkumisele kuus erihooldekodu, millest nelja puhul on tegu ajalooväärtuslike Eestimaa mõisatega. Kernu, Udriku, Ravila ja Mõisamaa mõisa, Saaremaal asuva Sõmera klubihoone ja Aavere hooldekodu hoone ostmiseks saab pakkumisi teha veel 14. septembrini.

AS Evore osales konkursil ja võitis 14. septembril konkursi, pakkudes hinnaks 415 000 eurot.

2.2.Eelleping ja ostu-müügileping

Vastavalt konkursi tingimustele tuli kuu aja jooksul sõlmida eelleping ja tasuda 20% ostuhinnast. Päris selles ajagraafikus ei jõutud, probleeme tekitas nõukogude perioodil mõisaansambliisse mittesobivate majade hilisem saatus. AS Evorele oli selge, et maja nr. 7 ei sobitu ansambliisse kohe kuidagi ja seega tuli varakult lahendada sealsete elanike edasine saatus. Osapooled jõudsid omavahel kokkuleppele ja 27.11.2012 sõlmiti Tallinnas

KINNISTU VÕLAÕIGUSLIK MÜÜGILEPING JA EELMÄRKE KINNISTAMISE AVALDUS.

Ajateljel veidi ette rutates olgu kohe ka öeldud, et lõplik ostu- müügileping sõlmiti Tallinnas 30. sept. 2013.

Kogu protsessi ametlik pool sujus väga hästi ja pooltel polnud kordagi erimeelsusi.

2.3.Konkurs mõisa restaureerimisprojekti koostamiseks.

AS Evorel on küll erinevaid kinnisvara objekte, neid on nii vanadest majadest ümber ehitatud kui ka uusehitisi, aga mõisa enne ei olnud ja kuuldused muinsuskaitse all olevate objektide restaureerimise bürookraatlikest raskustest hirmutasid.

Tegime otsuse kaasata kohe algselt tegevusse vajalike kogemustega arhitektuuribüroo, kes haldaks kogu vajalikku projekteerimistööd.

Korraldati konkurs, mille tingimusi aitas koostada arhitekt Allan Strus. Konkursile kutsuti osalema 5 bürood, lisaks Allan Strusile ka oü AB Studio Paralleel, AB KAH Arhitektid, Ehala & Irik oü ja oü Vana Tallinn.

Konkursi tulemusena jätkati läbirääkimisi osaühinguga Vana Tallinn, kellega sõlmiti töövõtuleping VT-13009 ja lepiti kokku tööde teostamise ajagraafik.

AJAGRAAFIK

Jrk nr	Nimetus	Tähtaeg
1	2	3
1.	Kernu mõisa hoonete restaureerimise ja kasutamise üldkontseptsioon sh hoonete korrastamiseks vajalike loa menetluste kaardistamine	01.05.2013.
2.	Muinsuskaitse eritingimused peahoone restaureerimiseks	10.06.2013.
3.	Muinsuskaitse eritingimused pargi restaureerimiseks	15.07.2013.
4.	Viimistluskihtide uuringud peahoones ja aruanne	30.08.2013.
5.	Eskiisprojekt peahoone restaureerimiseks	30.08.2013.
6.	Ehituskonstruktivse osa põhiprojekt ja sõlmede tööjoonised	30.09.2013.
7.	Arhitektuurne põhiprojekt ja avatäidete ning arhitektuursete detailide tööjoonised	30.10.2013.
8.	Sisekujunduse põhiprojekt	30.10.2013.
9.	Pargi restaureerimise põhiprojekt	30.10.2013.
10.	Veevarustuse ja kanalisatsiooni sisevõrkude põhiprojekt	30.10.2013.
11.	Kütte ja ventilatsiooni sisevõrkude põhiprojekt	30.10.2013.
12.	Elektri- ja nõrkvoolu paigaldiste põhiprojektid	30.10.2013.
13.	Töömahtude tabelid ja taotluseelarve	30.10.2013.
14.	Muinsuskaitse järelevalve restaureerimistöode teostamise ajal	Loa saamine töödega alustamiseks

Lepingu sõlmimiseni jõuti rahulike läbirääkimiste tulemusena ja peale lepingu sõlmimist alustati kohe ka projekteerimistöödega. Nagu töö käik näitab ei osatud kohe kõiki ettetulevaid töid planeerida ja seega on lepingu maht nii rahaliselt kui ka ajaliselt kasvanud aga seda tuleb pidada täiesti loomulikuks protsessiks, kumbki osapool ei kaeble.

2.4. Projektid

2.4.1. Kernu mõisakompleksi restaureerimiskonseptsioon

Esimese tööna said kirja esialgsed nägemused kõikide hoonete funktsioonidest. Kohe algselt oli selge, et mõisa ei moodusta ainult peahoone vaid ikka terviklik hoonete kooslus koos juurdekuuluva pargiga. Tänapäevaks on enamuse kirjapandust ikka veel aktuaalne. Peahoones nähti ette hotelli, restorani ja seminariruumi, tšillaküüsi kortsihoone, endisest laudahoonest (momendil erihooldekodu) maahotell, jääkelder jääb keldriks, linnumaja oli kavas jätta väikeelamuks (praegu lammutatud), väikeelamu nr.3 renoveerida kontoriks, küün-laut muutub ehk kunagi spa-kompleksiks, laut leiab kasutust tootmishooneks, kuivati-ait samuti tootmishooneks.

2.4.2. Muinsuskaitse eritingimused peahoone restaureerimiseks

Tegemist oli väga huvitava protsessiga, sest nüüd siis esmakordselt sai hakata tutvuma mõisa südame, peahoone, seisukorraga. Oli ju ennegi arvata, et nii soliidne iga kaasab endaga paljut aga väärtuste kiht kihiline avanemine on põnev. Eritingimused koostas Elo Sova ja need kinnitati Muinsuskaitseametis. Kuna viimase 20 aasta projektide digitaliseerimiseni ei ole veel jõutud, siis ei hakka siinkohal ühegi projekti juures nendele Muinsuskaitseameti poolt antud koode ära tooma, sest projektiga tutvumiseks peab siiani minema Muinsuskaitseameti arhiivi kohale. Uuringu käigus loendati tähtsamad säilitatavad objektid:

Säilitamisele, restaureerimisele ja eksponeerimisele kuuluvate arhitektuuriajalooliste detailide loend fassaadidel ja interjööris

1. Hoone ajalooline keskne kivikehand ja põhjapoolne otsaehitis
2. Esi- ja tagafassaadi portikused, astmik- ja kolmnurkfrontoonid
3. Hoone ehisdekoor (kapiteelid, hammaskarniis, räasta- ja vahekarniisid, rosetid, akantusväädid jms)
4. Akende ja välisuste krohviraamistused
5. Hoone keskosa katusekonstruktsioon
6. Hoone keskosa korstnapitsid (4 tk)

7. Esi- ja tagaterrass, nende trepiastmed ja põrandaplaadid
8. Peauks, terrassi välisuks, 2. korruse rõduuks (RVU, 3 tk)
9. Siseuksed, tamburiuks, terrassi siseuks, rõdu siseuks koos hingedega (RU, 2-poollega tahveluksed, osalt klaasitud) ja algsete piirdeliistudega
10. Sisseehitatud seinakapp koos karniisiga ja sulustega (1 tk)
11. Ajaloolise hoonemahu 8-ruuduga aknad (RA, 56 tk)
12. Fuajee 6-nurksetest kahevärvilistest klinkerplaatidest põrand (r 48)
13. Saali parkettpõrand (r 45)
14. Vanad põrandalauad (r 84 ukseavas)
15. Ukseava seina- ja laetahveldus (r 84 ukseavas)
16. Keldri tellisvõlvid
17. Fuajee peatrepp (r 48)
18. Peatrepi kohal olevad ristvõlvid
19. Saali laekarniis (r 45)
20. Profileeritud laekarniisid
21. Tahmaluuk

2.4.3. Kernu mõisa peahoone eskiisprojekt

Selle töö käigus sai läbi mõeldud tulevane ruumide konseptsioon.

Maja jagati tinglikult 4 tsooni: restoran, hotell, seminariruumid, esindussaalid. Põhimõtteliselt tuleb lähtuda mõisa kunagisest ruumilahendusest, mida siis kohendada tänapäeva vajadustele. Aasta jooksul on ruumiprogramm veidi muutunud aga oma põhiolemuses säilinud.

2.4.4.Kontorihoone põhiprojekt

Kokkuleppel aktsiaseltsiga Hoolekandeteenused saime uurimis- ja projekteerimisitöödega alustada peale eellepingu sõlmimist, ajal, mil mõisas olid veel hooldekodu patsiendid. Tegemist oli väga sõbraliku kooseksisteerimisega ja see julgustas alustama ühe eraldiseisva, kasutuses mitteoleva maja renoveerimisega kontorihooneks. Valduste ülemineku järel on siis võimalik kohapeal töid juhendada. Maja endisaegse kasutuse kohta puudusid materjalid, ruumid olid väga viletsas seisus. Arhitekt Ive Punger projekteeris majja kontoriruumid koos kaasaegse pesemisvõimalusega. Kontorihoone on osalises kasutuses.

2.4.5.Linumaja põhiprojekt ja lammutusprojekt

Esialgelt oli plaan nn. Linnumaja restaureerida, kuid lähemal uurimisel ja seinte viimistluskihtide avamisel selgus, et palksein on täiesti pude ja praktiliselt hajus tolmuks. Raske südamega tuli majast loobuda, teostati lammutusprojekt, ladustati paremini säilinud detailid eesmärgiga jätta võimalus kunagi maja koopiana taastada.

2.4.6.Geodeetilised mõõdistustööd

Olid küll säilinud paarikümne aasta tagused geodeetilised mõõdistusdokumendid kuid täpsema vertikaalplaneerimise huvides telliti uued geodeetilised mõõdistused firmalt As Geomark.

2.4.7.Viimistluskihtide uuringu aruanne

Viimistluskihtide uuring teostati veel ajal kui hoone oli osaliselt patsientidega asustatud, töö teostas Svea Volmer. Viimistluskihte oli ka eelnevalt 1985 a. uuritud ja need värvikaardid olid ka olemas. Väga suuri erinevusi sondeerimisel ei tuvastatud. Uuringu tulemusena fikseeriti erinevate ajastute värvikihid ja tehti etepanekud värvide kasutamise osas siseviimistluses. Kõik vanad värvikihid osutusid väga ebastabiilseteks ja restaureerimisel peab olema eriti hoolikas ja kohe puhastamise järel kõik leitavad maalingud kinnitama. Erilisi maalinguid ei leitud, taastada saab ilmselt saali laeroseti (sarnanev esialgsel vaatlusel Helsingis C.L.Engeli projekteeritud Sundmani majas olevaga) ja kvadraadermaalinguid trepikojas. Koostati 34 sondaazikaarti.

2.4.8.Korterelamu nr.7 osaline lammutusprojekt

Korterelamu nr. 7 näol on tegemist 80 a. tüüpprojekti järgi ehitatud 2-korruselise paneelilamuga, mis absoluutselt ei sobi mõisaansamblisse. Hoone on kavas osaliselt lammutada ja kasutada hoone mahtu talveaia ehitamiseks.

2.4.9.Kernu mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused

Väga tähtis osa kogu mõisamiljöö tekitamisel on mõisa pargil. Mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused telliti OÜ Lootusprojekt. Kernu mõisa park on rajatud 19.saj ja ajalooliselt oli tema pindalaks 9,5 ha. Pargi kujundus on üles ehitatud Vasalema jõeale kujundatud Kernu paisjärve veepeeglile, hoone on paigutatud veele väga lähedale, et saavutada võimalikult efektsed peegeldused. Kahjuks on veetase Vasalema jões aastatega vähenenud ja uhket jõeharudest moodustunud saarekeste süsteemi ei ole enam võimalik taastada.

2.4.10 Kernu mõisa pargi puittaimestiku haljastuslik hinnang, sanitaar ja hooldusraiate plaan

Puittaimestiku põhjaliku uuringu viis läbi Olev Abner. Uuritud alal suudeti välitööde ajal eristada 95 nimetust puittaimi, millest 35 on kodumaised.. Kõige väärtuslikum puu on 220 aastane tamm.

2,4,11.Majutushoone ümberehituse arhitektuurne eelprojekt

Ajal, mil mõisas tegutses Kernu Hooldekodu ehitati vana mõisatall ümber nn. toetatud elamisega majaks, kus tervemad patsiendid said igapäevaselt ise hakkama. As Evorel on plaan rekonstrueerida maja lihtsat majutust pakkuvaks maahotelliks. Projekti teostas arhitekt Ivi Pungar

2.4.12.Majutushoone ümberehituse veevarustus ja kanalisatsiooni põhiprojekt

Eelnevale projektile lisaks tuli täielikult uuesti lahendada hoone veevarustus, kuna vannitubade arv ja asetus ei sobi kokku tänapäevase hotelli nõuetega

2.4.13. Täiendavate uuringute tegevuskava

Kuna uuringuid alustati ajal, mil mõisa peahoones tegutses veel as Hoolekandeteenused, siis kõiki ruume ei saanud põhjalikult uurida, samuti eeldas osa uuringuid mitteoriginaalosalosade eemaldamist. Muinsuskaitseametilt taotleti täiendavate uuringute luba, mis ka saadi. Uuringuid teostati 2013 a. sügisest kuni 24. Veebr. 2014. Uuringute kava koostas arhitekt Svea Volmer.

2.4.14 Täiendavate uuringute tegevuskava aruanne

Täiendavate uuringute aruande esitamise tähtaeg oli 24. märts ja kuna käesoleva töö autor oli selleks ajaks läbinud enamuse EKA Muinsukaitse ja resatureerimise osakonna poolt läbi viidud arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkursusest, siis palusin arhitekt Elo Sova luba aruanne ise kirjutada. Elo Sova oli nõus ja tema kontrolli läbinuna esitati aruanne Muinsuskaitseametile, kus see 24.04.2014 a. toimunud koosolekul komisjoni poolt ka heaks kiideti

15. Kernu vald Kohatu küla. Kernu mõisa peahoone, reg nr 2787. Täiendavate uuringute aruanne. Koostaja Vana Tallinn OÜ, vastutav arhitekt Elo Sova. Tellija AS EVORE.

Silja Konsa tutvustas uuringute aruannet. Komisjon, tuginedes muinsuskaitseametile ja kultuuriministri 15.06.2011 määrusele nr 10, otsustas: kiita aruanne heaks.

Töö täies mahus leiab kajastamist antud lõputöö 3 peatükis.

2.4.15. Kernu mõisa peahoone veevarustuse ja kanalisatsiooni välisvõrgud

Kõik võrgud on vanad ja osaliselt avariilises seisus ja vajavad uuendamist. Projekti teostasid Elo Sova ja Jüri-Olev Meerits

2.4.16. Kernu mõisa pargi taastamise põhiprojekt

Projekti teostas oü Lootusprojekt maastikuarhitekt Kersti Lootuse juhtimisel. Projekti koostamise eesmärgiks oli säilinud pargiosa ajaloolise ruumistruktuuri taastamine ning sellega liituvatele pargiosadele, lähtudes hoonestuse uuest tänapäevasest kasutusviisist, uute sobivate funktsioonide ja kasutusviiside andmine, sobitades seda ajaloolise kujundusprintsipiiga. Pargitööde kavandamisel on lähtutud looduskaitseliste väärtuste maksimaalsest säilitamisest. Pargi projekt on lisaks Muinsuskaitseametile kooskõlastatud ka Keskkonnaametis.

2,4,17,Detailplaneeringu algatamise eskiisprojekt

Seoses asjaoluga, et muutub Kernu mõisa kasutusfunktsioon, ei sobi Kernu valla üldplaneeringuga maa-alale ette nähtud üldkasutatava maa sihtotstarve. As Evorel on soov tulevikus näha antud piirkonnas ka väikelennukite eralennuvälja, mille tarbeks osteti kõrvalolev Pähklimäe kinnistu. Sellised muutused maakasutuses eeldavad detailplaneeringu kehtestamist. Protsess algatati 2014 a. märtsis, täites Kernu vallas vastavasisulise avalduse, kus sooviti olemasoleva kinnistu jagamist, kinnistute nime muutmist, maa sihtotstarvete muutmist, ehituskeelu vööndi vähendamist, tehnovõrkude vajaduse ja asukoha määramist, liiklusskeemi väljatöötamist, ehitusõiguse andmist ja hoonestusalade määramist, haljastuse ja heakorra põhimõtete fikseerimist.

Vastavalt seadusele toimus Kernu mõisas 28. Aprillil detaiplaneeringu esialgne avalik arutelu, kus oli kohal umbes 30 inimest. Arutelu möödus sõbralikus ja konstruktiivses õhkkonnas.

Momendil oodatakse Kernu vallalt detailplaneeringu tingimuste väljastamist

2.4.18. Välisviimistluse põhiprojekt

Projekti koostas Elo Sova ja ta on esialgu värskem projekt, sisaldab fassaadi stukkdekooride jooniseid, avatäiteid ja värvilahendusi. Niipea, kui projekt on saanud Muinsuskaitseameti heakskiidu ja Kernu vald on väljastanud töö teostamiseks ehituloo, saab minna projekteerimisetapist üle ehitusetappi. Seni uuritakse veel põhjalikult fassaadi ja vundamendi olukorda.

3.TÄIENDAVATE UURINGUTE ARUANNE

3.1. Sissejuhatus

Käesoleva aruande aluseks on Harjumaal, Kernu vallas, Kernu mõisa peahoonele 2013. a. oktoobris koostatud töö "*Kernu mõisa täiendavate uuringute tegevuskava*", *sisearhitekt Svea Volmer. OÜ Vana Tallinn, Tallinn 2013.* (kooskõlastus nr. 21335, 09.10.2013, Harjumaa vaneminspektor Silja Konsa).

Täiendavate uuringute tegevuskava alusel väljastati 11.11.2013. a. mälestisel või muinsuskaitsealal paiknevate ehitiste uurimistöode luba nr. 11131. Luba oli kehtiv kuni 24.02.2014. a.

Kernu mõis asub Harjumaal, Kernu vallas, Kohatu külas, Tallinn-Pärnu maantee läheduses samanimelise paisjärve läänekaldal (lisa 1, asendiplaan).

Uuringute eesmärk oli 1. ja 2. korruse esindusruumides ja vestibüülis põrandate-, seina- ja laepindade pealmiste viimistluskihtide (linoleum- ja vaipkatted, kattelaudis, ripplaed, kipsplaatseinad jms) eemaldamine. Lisauuringutega loodeti määrata kindlaks võimalikud restaureerimismahud. Kavas oli avada kõik ukseavad endistel anfilaadtelgedel, säilitades avasid vooderdava puittahveldise, kus see on säilinud.

Täiendavad uuringud ja avamised toimusid 2013. ja 2014. a. sügis - talvisel perioodil.

3.2. Anfilaadsüsteemi avamine ja vineertahvlite eemaldamine tiibustelt

Lahtilõhutud ukseava

Lahtilõhutud ukseava

Anfilaadsüsteemi avad olid kõik seinapinnal hästi loetavad, kuid avade palede sisepindu kattev puittahvel ei olnud paljudes kohtades tervikuna säilinud, samuti on piidad anfilaatide kinni ehitamise käigus kannatada saanud.

Tiibustelt vineeri eemaldamise käigus selgus, et ukselehetede profiilid olid vineeri paigaldamise hõlbustamiseks maha raiutud. Ustel paljandus kohati originaalvärvi, mida saab uste edasise restaureerimise protsessis arvestada.

uksed ja piidad

3.3. Trepihalli puidust seinapaneelide ja silikaattellisest voodri eemaldamine

Trepihalli seinavooderdis enne eemaldamist

Voodrilaua tagune seinamaaling

Silikaatvoodri eemaldamine

Paljastunud tellissein

Trepihalli puidust seinapaneelide eemaldamise järel paljastusid maalitud paneelid marmoreeringutega. Kohati oli krohvikihit väga pude ja hilisematest läbipuurimistest voodrilaua kinnituste tarbeks ära lõhnutud. Silikaatvoodri all, trepi vaskapoolses külgsenas, maalinguid säilinud ei olnud, paljastus krohvimata punasest tellisest sein.

3.4 Endiste vannitubade seinte ja keraamiliste plaatpõrandate osaline eemaldamine

Sanitaarsõlmede blokk enne avamisi

Endised wc ruumid pärast sekundaarsete

seinte eemaldamist

Kuna Kernu mõisas oli pikki aastaid hooldekodu, siis vannitubade struktuur ja kvaliteet vastas sellele funktsioonile ning need olid teostatud ajastule omaste materjalidega suhteliselt korralikus kvaliteedis. Samas olid nad mõisa ajaloolise ehituse mõttes võõrkehad ja ei ole vajalikud mõisa uut funktsiooni silmas pidades. Keraamiliste plaatide eemaldamise tagajärjel paljastus enamuses värvimata krohvitud seinapind ning puitlagi, millel oli väga suures ulatuses veetorude läbijooksust ja vee kondenseerumisest tekkinud hallitus ja mädanemiskahjustused.

Tähtsamate leidudena avati vanad otsaakende avad, leiti vana ahju koht, leiti vanu ahjupotte ja ühe vannitoa põranda eemaldamisel leiti vana vanni koht.

Ahjupotid säilitatakse ja kasutatakse uute ahjude tellimisel eeskujuna, vannikoht dokumenteeritakse ja kaetakse kinni (jääb kahjuks tulevase saali põranda alla ja momendil pole veel head ideed tema eksponeerimiseks).

Eraldi vääriks märkimist ja miks mitte ka põhjalikumalt uurimist FIRECLAY kirjaga telliskivid. Esialgusel uurimisel interneti vahendusel leidsime, et sarnase kirjaga telliseid tootev tehas töötab senini San Fransiscos.

Vana hooneosa otsaaknad; lammutatud sekundaarsete seintega sanitaarsõlm ja vannikoht

Kinnimüüritud (vanni)ahju lõõrikoht seinas; mõisaaegne vannikoht

Ahjupottide tükid; FIRECLAY tellised

3.5. Ripplagede eemaldamine

Enamuses ripplagesid eemaldati vannitubade piirkonnas, kus paljastus halvas seisukorras algupärane lagi.

Ripplagesid leidis ka nn. salongide kohal, ka seal paljastus enamuses algne lagi.

Märkimist vääri leiuna paljastus alumise saali laes karniis, küll väga väikese tükina, oli säilinud juurdeehitatud vaheseina laiuses.

Laed on kavas remontida ja krohvida; stukkdekoor ja karniis võimalikult autentselt taastada.

Joonised lk. all Eemaldatud ripplagi (valgustikohad jäänud)

Osaliselt pehastunud puitlagi, vana hooneosa otsaaknad

3.6. Keldriruumide vertikaallaudise eemaldamine, hiljuti paigaldatud põrandaplaatide eemaldamine.

Kelder on olnud alati väga aktiivses kasutuses. Mõisa viimases funktsioonis asus seal mitu baari, saun, pesuköök, toiduladu, töökojad. Kuna järv on väga lähedal ja põhjavee tase kohati väga kõrge, siis keldri põhiline probleem on sissetungiv vesi. Mõisa taastamise projektis on ette nähtud nii välis kui sisedrenaaz.

Uuringute käigus eemaldati mõnedesse ruumidesse ehitatud laudvooderdis, ilmnes

väga tugevasti niiskusest kahjustunud enamasti krohvitud sein.

Keldrisse ehitatud baar

Keldriruum pärast seinavoodri eemaldamist

Tellisõrand

Ühes ruumis eemaldati põrandakõrgendus, mis ilmselt oli ehitatud just liigse niiskuse pärast, kuni originaalpõrandani.

Paljastus väga kena käsitsi valatud ruudukujulistest, kahjuks pragunenud tellistest põrand. Põrandaid ei süvendatud, kuna veetase näitas end täpselt orinaalpõranda kõrgusel, suurvee ajal tungib vesi kindlasti keldrisse.

Keldri paekivitrepp

Keldri seinte mõõtmisel selgus, et keldri lõunapoolse sissekäigu juurde jääb u 3x3 m suurune kinnimüüritud ruum. Koputamisel ja seinte uurimisel oli alust arvata, et tegemist ei ole täisseinaga ja krohvi- ja telliskihi eemaldamisel leiti ukseava keldrist kööki viiva trepiga.

3.7. Otsahoone kipsplaatide, ripplagede, vaipkatete eemaldamine

Ajal kui mõis ümber ehitati hooldekoduks, muudeti mõisa põhjapoolne galerii kahekordseks palatite blokiks. Samal ajal taastati varemetest ka põhjapoolne otsatorn. Kasutati nõukogude ajale omast tehnikat ja materjale, mis kõik tuli eemaldada, et näha algsete seinte säilivust ja olukorda. Kahjuks pole säilinud informatsiooni otsatorni plaanide ja kasutuse kohta, loodetavasti jätkuvate arhiiviuuringute käigus võiks siin leida uut infot. Esiialgu, seoses külma ilmaga, ei avatud otsatorni kinnimüürituid aknaid, märgiti vaid akende kohad. Paljastusid paekivi seinad, mis on osaliselt lõhutud. Laepaneelide avamisel paljastus väga halvas korras ja väga käepäraste materjalidega ehitatud vahelagi. See on vajalik kindlasti eemaldada ja kuna on säilinud mõned heas olukorras laetalad, siis on idee otsatornis eksponeerida katuslae konstruktsiooni.

Otsahoone enne kipsseinte eemaldamist

Otsahoone pööningu vahelagi

Pööning otsahoone kohal

Otsahoone välisvaade

Otsahoone 2. korruse ruum pärast kipsseinte eemaldamist

Lõhutud päkivist otsasein

3.8. Vaipkatete ja rullmaterjali eemaldamine põrandatelt ja seintelt

Paljud põrandad on kaetud vaipkatetega, eemaldamine toimus osaliselt, kuna vaipkate on küll väga väga halvas seisus ja ebaesteetiline aga ta siiski kaitseb olemasolevat laudpõrandat ja kuna pole veel täpset ülevaadet, millised põrandad õnnestub säilitada, otsustati vaipkate seniks alles jätta, puhtalt kaitsvas funktsioonis.

Seinakattematerjali eemaldamine

treppi kaitsev vaipkate

9 Maalingute täiendavad uuringud

Väljavõtte tegevuskavast :

“Viimistluskihtide uuringute käigus leidis kolmes ruumis jälgi ehitusaegsetest maalingutest. Lisauuringud aitavad määrata kindlaks võimalikud restaureerimise mahud. Maalingute väljapuhastamist-kinnitamist teostab restauraator.”

Antud ajavahemikul ja tööde teostamise etapil leiti, et maalingute täiendav uurimine ei ole otstarbekas. Maalingute täiendavat uurimist ei toimunud.

3.10 . Kokkuvõte

Kokkuvõttena võib öelda, et tööd teostati vastavalt tegevuskavale, etteantud ajavahemiku jooksul võimalikuks osutunud mahus muinsuskaitsejäreelvalve all.

Täiendavate uuringute tulemused aitavad lõpetada Kernu mõisa rekonstrueerimise põhiprojekti, mille alusel hakatakse ellu viima Kernu mõisa peahoone rekonstrueerimistöid.

Eraldi luba anti täiendavateks väliuuringuteks. Räästakarniiside ja stukkdetailide uuringuks on vaja püstitada tellingud ja vundamendi uurimiseks teha kaevetöid.

Aruande koostasid: Krista Ruus

Elo Sova

28. märts 2014

4.KERNU MÕIS JA C.L.ENGEL

Vahetult peale seda kui minu ellu tuli Kernu mõis, algas ka minu tutvus C.L.Engeliga. Ausalt öeldes on nad koos sisustanud enamuse minu viimasest aastast, (EKA täiendkoolitus ikka ka) luues palju huvitavaid ja õpetlikke hetki.

Kui mõisaga on kõik enam vähem reaalne, ta seisab oma ilus kaunilt järve kaldal, siis Engeliga on keerulisem. On siis, või ei ole, Engeli projekt?

Usun, et olen läbi lugenud kõik seniilmunud eestikeelsed, seda probleemi vihjamisi puudutavad artiklid, käinud Engeli töödeks peetavates mõisates Soomes, lugenud läbi lihtsamalt kättesaadavad raamatud Engeli kirjavahetusega sõpradele ja tegelikult selgesõnaliselt trükituna pole vastust leidnud. Samas, pole ka kedagi teist, kelle allkirja kannaks Kernu mõisa projekt, seega on ikka õhus võimalus, et on C.L.Engeli töö.

Ja mina usun, et on. Miks siis?

1.Ma väga tahan uskuda, sest Engeli projekteeritud majad Soomes on saanud mu lemmikuteks, neis on nii palju majesteetlikku lihtsat ilu. Nad moodustavad arhitektuuriliselt ruumi, kus on hea olla. Jalutada, pead kuklasse ajades karniise imetleda, tunnetada sammastest õhkuvat majesteetlikust. Mul pole head arhitektuuritundmise tagapõhja ja ma pole võimeline ise tegema sellealast analüüsi, aga emotsioone saavad majad tekitada ka asjatundmatutes ja Engeli majad tekitavad minus alati head emotsioonid.

2.Üldine väline sarnasus kindlalt Engelile omistatavate mõisate ja ehitistega.

Kuna Eestis ühtegi kindlalt Engeli projekteeritud mõisa pole, siis korraldasin 2013 aasta septembri lõpus ühe ringsõidu Soome, kus Vana Tallinna arhitektidele oli teejuhiks Pekka Linnanen.

Kindlalt Engeli töödeks peetakse Fiskarsi, Sännasi, Terviki, Rautala, Moisio ja Vuojoe mõisu.¹ Samas käib Engeliga ka Soomes kaasas legend, et ilmselt tegi: nii näiteks Saarela, Liimatta, Ala-Urpala, Vantaa Hämenkyla.... ja nii mõnedki veel, peavad teda oma arhitektiks. Lähtutakse samuti stiililisest sarnasusest ja ajaloolisest võimalikkusest. Arvestada tuleb, et Soomes olid tellijateks maa juhtivad suguvõsad, kellel esindatus senatis Helsingis või siis rikkad äriperekonnad. Soomes on päris mitmeid Engeli puitmõisu.

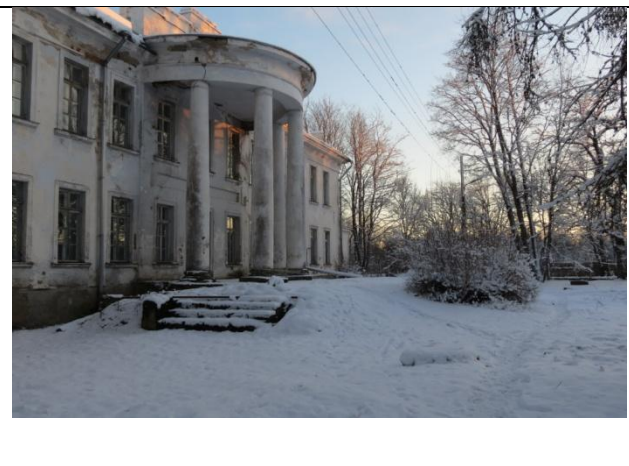
---

1. Kogumik -Carl Ludvig Engel, Näyttely Helsingin Tuomikirkon krytassa 7.8.-14.9 1990, liik.

Olles Moisos või Vuojoeel on väga palju sarnasust Kernuga. Erilisena tundub Vuojoe Orangerie, mis väga sarnasena oli ka Kernus (momendil hävinud, kuid kavas kindlasti taastada). Engeli projekteeritud Moisio suvepaviljon sobiks hästi ilmestama Kernu ajaloolist pargiala.

Vuojoe mõis

Kernu mõis

C.L.Engeli suvepaviljon Moisio mõisas

C.L.Engeli Orangerie Vuojoe mõisas

3.C.L.Engeli kirjad oma sõbrale Herrlichile, kus samuti ilmneb, et Engel oli Eestis olles tegusam kui tema signeeritud, senileitud pärandist võib järeldada ja ta kirjutab ka ise, et on olnud töös mõne maamõisa juures.

„Ich will Dir doch noch zuvor ich Reval verlasse, erzählen, was ich in den 4 Jahren...., hier in der Stadt und auf dem Lande für Gebäude ausgeführt habe“¹,

11 4. Kogumik –C.L.Engel Kirjeet, Helsingin Seura 1989, lk 34

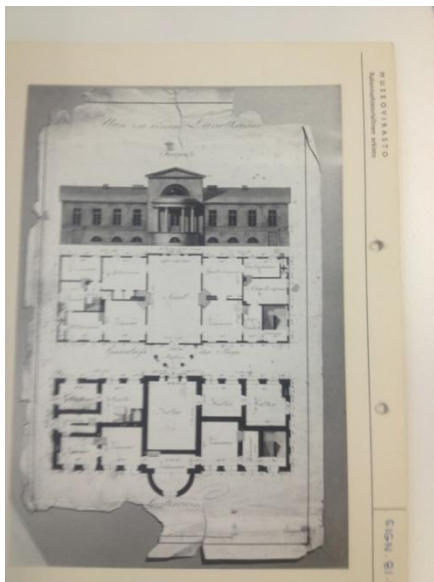
(Enne kui lahkun Revalist tahaksin sulle jutustada, mida ma siin nende 4 aasta jooksul linnas ja maal ehitiste juures tegin)

Samas kirjas on ära toodud ka ehitiste loetelu, mis jääb siiski pooleli. See loetelu on olnud aluseks nii H.Üpruse kui J.Maiste analüüsile C.L.Engeli panusest Eestis.

Kernu mõisa seisukohast tahaksin erilist tähelepanu juhtida J.Maiste poolt välja toodud faktile, et antud kirjas nr.7 toodud hoone võiks olla aadressil Vene15/Pühavaimu 8. Krundil, mis ehitamise ajal kuulus Ungern-Sternbergile.¹ Sama omaniku ajal arvatakse ka Kernu mõisa peamaja ehitust.² Siin oleks sama arhitekti kasutamine ju vägagi tõenäoline.

4.H.Üpruse artiklis toodud analüüs. H.Üprus toetub oma artiklis just arhitektuuriliste elementide võrdlusele ja jõuab ka järeldusele, et Kernu mõisas kasutatu sarnaneb C.L.Engeli käekirjale³

Erilist rõhku pannakse Soome arhitekt dr.Antero Sinisalo poolt saadetud fotol kujutatud mõisa keldri ja esimese korruse plaanilahenduse sarnasusele Kernu mõisaga. Olen ise Soome Rahvusmuuseumi Akerfeldti kogus seda fotot pildistanud ja sarnasus on.

C.L.Engel mõisa projekt, joonis Akerfeldti kogus, Soome Rahvusmuuseum.

1 1. Kogumik -Carl Ludvig Engel, Näyttely Helsingin Tuomikirkon krytassa 7.8.-14.9 1990, LK 19

2 12. Praust, Valdo 200 Eesti kaunimat mõisa, Tänapäev 2012.Lk 54

3 5. Kogumik, Töid kunstiteaduse ja kriitika alalt, Kirjastus „Kunst“, Tallinn 1980,lk 190

Nagu lähtub ka ptk. 3 toodud täiendavate uuringute aruandest on Kernuski Engelile väga tüüpiline kompaktselt sümmeetrilise anfilaadsüsteemi kasutamine.

Ikka ja jälle juhtub, et kusagilt keldrinurga tolmunud kastist leitakse ajalooliselt väärtuslikke dokumente, kahjuks oli Kernus kinnimüüritud keldrivõlvilt leitud kohver tühi. Meie otsingud on alles aga päris, päris alguses. Loodame edasiste arhiiviuuringute käigus saada selgemaid vihjeid Kernu kunagiste ehitusmeistrite kohta.

Meie oma edasises restaureerimistöös lähtume Engelile omasest käsitlusest ja kavas on ka väikese, Engelile pühendatud muuseumi rajamine. C.L.Engel oli väga kiire joonistaja ja tema projektid on esteetiliselt nauditavad ka eraldiseisvatena projekteeritud hoonetest.

Kohver, leitud Kernu mõisast.

KOKKUVÕTE.

Töö pealkirjast lähtuvalt, peaks nüüd kirjeldama olukorda, kuhu selle pea kahe aasta jooksul on jõutud.

Kui sai juba J.Maiste stiilis alustatud , siis jätkates samas raamatus Kernu mõisa kohta käiva artikli romantikahõngulisest lõpulausest inspireerituna; kindlasti on vanapreili aru saanud, et uued tuuled on puhuma hakanud ja seda vist mitte nii tasahilju....

Võib arvata, et hetkel tunneb täpselt 200 - aastane vanapreili end üpris alasti. Paljaks on kistud kõik salajasemad sopid, näha kõik kortsud ja praod, hallisegused juuksed, mõnedki augud hammastereas, on mädanema kippuvaid haavu. Teda on kopsitud, muljutud, kraabitud viimse värvikihini. Ei ole piirdunud kerge kosmeetilise näopuhastusega, ette on võetud põhjalik tervisekontroll.

Ja päris aus olles, ega rohkem paljastavamaks enam minna ei saagi, seega; ees on paremad ajad.

Nagu näitab sellegi töö 1. peatükis toodud pikk projektide nimekiri , uued kostüümid on joonistamisel, uued juuksevärvid segamisel. Osaliselt toimub pop taaskasutus, aga saab ka proovida, kuidas uued materjalid sobivad.

Tegijail jääb nüüd loota, et vanapreili tujutsema ei hakka ja muidugi, et rahavool Kernu paisjärve kombel kinni ei kasvaks.

Armastus kestab ja täiendõpe on süvendanud teadmisi ja lisanud julgust edasi minna.

4.KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

1. Kogumik -Carl Ludvig Engel, Näyttely Helsingin Tuomikirkon kryptassa 7.8.-14.9 1990
  2. Kogumik -C.L.Engel, Koti Helsingissä sydän Berliinissä, Schildts
  3. Kogumik-Engelin perintö, Rakennushallitus 1995
  4. Kogumik –C.L.Engel Kirjeet, Helsingin Seura 1989
  5. Kogumik - Töid kunstiteaduse ja kriitika alalt, Kirjastus „Kunst“, Tallinn 1980
  - 6.Kogumik- Eesti pargid osa 1, Varrak 2007
  7. Elo, Hanna „Appelsiineja ja kirsikoita“, Tutkimus Vuojoen kartanon orangerian vaiheista sekä suunnitelma kartanonpuiston uudisrakennukseksi, Helsingi 2007
  - 8.Hein, Ants „Eesti mõisad“, Tänapäev 2009
  9. Koskinen Riitta, Hagelstam Katja „Kartanoista huvimajaan“, Otava 2010
  10. Koskinen Riitta „Suomalainen kartano“, SKS Helsingi 2013
  11. Maiste, Juhan „101 Eesti mõisa“, Apollo 2013
  11. Särg, Alo „Harjumaa mõisad ja mõisnikud“, Argo 2006
  12. Praust, Valdo „200 Eesti kaunimat mõisa“, Tänapäev 2012
  13. Vuojoen kartano, kartanon vuosi, Vuojokisäätiö 2013
  14. Vuojoki, Kartanon restaurointi, Rakennustaiteen seura 2006
  15. Ylönen Marja/Valli-Jaakola Erkki „Vuojoen kartano“, Eurajoen kunta Forssa 2004
- Kõik ptk.1 toodud projektid on saadaval Muinsuskaitse arhiivis.

Lisa 1 ASENDIPLAAN

